

El dret a la informació a Europa

Informe comparatiu per països

Francesc Ràfols

Introducció

La Declaració Universal dels Drets Humans, sorgida el 1948, després de la Segona Guerra Mundial, és l'element detonant de les diverses legislacions existents sobre dret a la informació de la ciutadania. Tot i així, segons afirma Perrine Cannavagio en un informe fet per a la UNESCO, hi ha deu països que han estat pioners en aquest àmbit: Suècia (1766), Finlàndia (1952), els Estats Units (1966), Dinamarca (1970), Noruega (1970), França (1978), Holanda (1978), Austràlia (1982), Nova Zelanda (1982) i el Canadà (1983).

Entre els anys 1990 i 2013 són més de 80 els països que han impulsat regulacions del dret a la informació. Hi ha diverses raons perquè això hagi succeït: d'ordre polític –la desintegració del bloc soviètic, per exemple–, la lluita contra la impunitat i el dret a saber, els avenços tecnològics, la lluita contra la corrupció i la necessitat de millorar la gestió de govern, i el reconeixement del dret a la informació i la jurisprudència internacional en la matèria. El 1989 només vuit dels 47 països membres del Consell d'Europa disposaven de normatives sobre dret a la informació. El 2011 n'eren 40 i l'Estat espanyol i les seves comunitats autònomes no formen part d'aquesta llista. L'Estat espanyol, l'única cosa que ha fet, ha estat regular, el 1997, la clàusula de consciència.

Una institució força activa en aquest àmbit és el Consell d'Europa. L'any 1993 va aprovar per unanimitat –per tant, amb els vots de l'Estat espanyol– el [Codi Europeu de Deontologia del Periodisme](#), en el qual s'afirma que «La informació constitueix un dret fonamental reconegut com a tal pel Conveni europeu dels drets humans i les Constitucions democràtiques, que el seu subjecte o titular són els ciutadans, als qui correspon el dret d'exigir que la informació que es dona des del periodisme es realitzi amb veracitat en les notícies i honestat en les opinions sense ingerències exteriors, tant dels poders públics com dels sectors privats.» De manera més recent, el gener d'aquest mateix any, l'Assemblea de Parlamentaris d'aquest organisme aprovava un [informe](#) sobre la situació de la llibertat de premsa al continent. En aquest document s'afirma que «la llibertat de premsa constitueix un índex important per a la democràcia, les llibertats polítiques i l'estat de dret en un país o regió.» El Consell d'Europa constata també «el deteriorament de la seguretat dels periodistes i la llibertat de premsa a Europa» i per tant insta els Estats «a intensificar els seus esforços nacionals i multilaterals pel que fa al respecte dels drets humans a la llibertat d'expressió i d'informació, així com a la protecció de la vida, la llibertat i la seguretat dels que treballen per i amb els mitjans de comunicació.»

La majoria de les legislacions existents a Europa fa molts anys que són vigents i algunes d'elles necessiten actualitzar-se per adaptar-se als nous usos de la informació derivats de la revolució tecnològica i també a les noves exigències socials. Al vell continent, les lleis sorgides en acabar la Segona Guerra Mundial tenien com a objectiu blindar els mitjans de les pressions dels governs per intentar evitar episodis com els que s'acabaven de viure.

Tot i que no és l'objecte d'aquest informe comparatiu, convé fer una petita referència a les experiències endegades a l'Amèrica Llatina, on l'adopció de normatives sobre comunicació és molt més recent. Parteix de la necessitat d'evitar una constant en el subcontinent que era que la majoria de cops d'Estat que s'hi han registrat han comptat amb el suport total dels mitjans, normalment en mans dels sectors oligarques dels diferents països. A més, en algunes ocasions fins i tot han estat aquests qui els han promogut. En aquesta regió, algunes de les noves lleis han sorgit de la iniciativa popular i molt més adaptades als nous temps.

Així, les legislacions europees es van centrar en acabar la contesa bèl·lica que va patir el continent principalment en determinar els drets i deures dels periodistes. Es tractava de protegir-los de les pressions externes regulant entre altres coses el secret professional i la clàusula de consciència. A Europa les principals iniciatives legislatives de les darreres dècades s'han centrat en el sector audiovisual, tant públic com privat, a partir de les resolucions en aquesta matèria aprovades pel Parlament Europeu i la Comissió Europea.

A l'Amèrica Llatina, en processos iniciats a la dècada dels noranta del segle passat i impulsats en alguns llocs per la iniciativa acadèmica, han incorporat el concepte sorgit de les convencions internacionals més recents de considerar la informació com un bé públic comú i com un dret bàsic essencial en una societat democràtica. Així, a la divisió tradicional dels operadors de la comunicació entre públics i privats, han incorporat el del tercer sector, que també han d'estar inclosos a la legislació com a prestataris d'un dret essencial. A Europa, Noruega i Dinamarca van ser els primers en regular aquests mitjans a principis dels anys vuitanta del segle passat. La filosofia global és considerar que els mitjans de comunicació han de desenvolupar la seva activitat social amb responsabilitat, sentit ètic i de servei públic per al conjunt de la ciutadania, i no ser instruments dels interessos de sectors minoritaris ni ser utilitzats com a instruments de desinformació i desestabilització política.

De totes maneres, alguns països llatinoamericans van disposar amb anterioritat de lleis sobre el periodisme, en la línia de les que s'havien començat a moure per Europa, anomenades també Estatut del Periodista Professional. És el cas de l'Argentina i del Brasil. A l'Argentina, l'EPP va ser [promulgat](#) els anys quaranta, bevent directament dels [principis emanats](#) de la *Llei Brochard* francesa. Atorgava un seguit de drets i deures als periodistes, tant en l'àmbit

professional com laboral. Amb els anys, algunes normatives han estat modificades, sobretot en l'àmbit laboral, ja que reformes successives han anat superant les disposicions de la primera versió de l'Estatut.

A Catalunya, l'única referència legislativa que hi ha al dret a la informació de la ciutadania i a les obligacions dels poders públics per garantir-lo és l'article 52 de l'Estatut, que s'ocupa dels mitjans de comunicació social i estableix:

1.- Correspon als poders públics de promoure les condicions per a garantir el dret a la informació i a rebre dels mitjans de comunicació una informació veraç i uns continguts que respectin la dignitat de les persones i el pluralisme polític, social, cultural i religiós. En el cas dels mitjans de comunicació de titularitat pública la informació també ha d'ésser neutral.

2.- Els poders públics han de promoure les condicions per a garantir l'accés sense discriminacions als serveis audiovisuals en l'àmbit de Catalunya».

Ara, doncs, correspon als poders públics de Catalunya desenvolupar aquest article amb una legislació equiparable a la que hi ha en altres països. En aquest informe s'aporten exemples de les normatives en diversos països europeus. Al final s'inclou també una petita referència a les lleis llatinoamericanes així com altres experiències que s'han considerat d'interès.

• **Alemanya**

L'article 5 de la Constitució alemanya, que es refereix a la llibertat d'expressió, diu que «tota persona té dret a expressar lliurement i difondre les seves opinions en la parla, l'escriptura, i en les imatges, i d'informar-se sense traves en fonts accessibles. Es garantirà la llibertat de premsa i la llibertat d'informació a través d'emissions de ràdio i pel·lícules. No hi haurà censura.» També estableix que «aquests drets tenen els seus límits en les disposicions de les lleis generals, en les disposicions per a la protecció dels joves, i en el dret a l'honor personal.» Un tercer aspecte que s'hi reflecteix és que «l'art, el pensament i la cultura, la recerca i l'ensenyament han de ser gratuïts. La llibertat d'ensenyament no eximeix de la lleialtat a la Constitució.» L'accés a la professió no preveu requisits legals per ser periodista però en la pràctica, la majoria dels periodistes alemanys han estudiat a la universitat.

El secret professional

Es regula a través del Codi Processal Penal (secció 53) i reconeix el dret a negar-se a declarar per causes professionals, entre d'altres a «persones que estan o han estat involucrades professionalment en la preparació, elaboració o difusió de premsa, de programes de ràdio, documentals de cinema o en els serveis d'informació i de comunicació implicats en l'ensenyament o en la formació d'opinió.»

Aquestes persones poden negar-se a declarar sobre l'origen de la informació rebuda o de qui els ha facilitat els documents, així com de qualsevol altre

informant o dada que se'ls transmeti en l'exercici de la seva tasca professional, incloent-ne el contingut. Això s'aplicarà únicament en la mesura que es refereixi a la seva tasca periodística habitual. No obstant això, aquests drets quedaran anul·lats si es requereix el seu testimoni «per ajudar a l'aclariment d'un delictes greu, o si l'objecte de la investigació és un crim contra la pau i que posi en perill l'estat democràtic basat en l'imperi de la llei, o de traïció i de posar en perill la seguretat externa». Tampoc es podrà apel·lar a aquest dret si es tracta «d'un crim contra l'autodeterminació sexual» o d'actuacions susceptibles de tractar-se de «rentat de diners o ocultació de béns il·lícitament adquirits»

Clàusula de consciència:

Això no està regulat per llei, però sí que ho està a través de diversos convenis col·lectius. Quan la posició fonamental d'un diari canvia, el conveni col·lectiu alemany atorga als periodistes un dret especial per posar fi al seu contracte. Quan un mitjà canvia de propietari, els contractes de treball del personal passen a la nova empresa.

Drets d'autoria

Hi ha una llei sobre els [drets d'autoria dels periodistes](#) (només en alemany). A la majoria dels convenis col·lectius també hi ha normes relatives als drets d'autoria.

Llei de Llibertat d'Informació.

Hi ha una Llei de Llibertat d'Informació, que està en vigor des de l'1 de gener de 2006. En aquest enllaç es pot consultar en la seva versió en [anglès](#). Fins ara no hi ha hagut cap reforma i els estats tenen altres lleis addicionals.

L'accés a la informació per part dels periodistes també està regulat en l'àmbit estatal en les lleis de premsa, ja que cada *land* té la seva. Es pot consultar en aquest [enllaç](#).

• Bèlgica

Des de 1963 hi ha una [lleï](#) que regula el títol de periodista professional que estableix que per tenir-lo cal acreditar una experiència de dos anys en un mitjà generalista. En queden exclosos els que treballen en un altre tipus de mitjà (especialitzat) que s'anomena de «premsa periòdica». Aquest carnet és atorgat per una comissió paritària formada per periodistes professionals i directores de mitjans. Els seus membres estan emparats per un nomenament oficial que en aquest país es tradueix en una disposició reial.

D'altra banda, Bèlgica disposa d'una [Llei de secret professional](#) des de l'any 2005. Des de 1999 hi ha un conveni entre l'Associació de Periodistes Professionals (AJP) –el sindicat del sector– i la judicatura per regular la relació entre aquests dos àmbits.

Igualment, la llei i la jurisprudència belga també han deixat clar que els periodistes assalariats o independents són els autors al 100% i gaudeixen d'aquesta condició per al seus drets d'autoria morals i econòmics sobre el seu treball.

No hi ha cap llei que reguli la clàusula de consciència però forma part d'alguns convenis col·lectius, com els de premsa diària i el de premsa no diària.

Finlàndia

Finlàndia va implementar les seves primeres legislacions en aquest àmbit l'any 1951. Aquestes lleis funcionen força satisfactòriament. Actualment hi ha vigent una [lleï sobre llibertat d'expressió als mitjans](#), que ha estat reformada per darrera vegada el 2003. N'hi ha també una que regula el funcionament de la [radiotelevisió pública](#) que va ser revisada per darrera vegada el 2012. La seva principal font de finançament és un impost que paga la ciutadania fimesa. Finlàndia també té regulats els [drets d'autoria](#) dels periodistes. La Llei de [Transparència](#) que regula l'accés als documents públics data de 1999.

França

La Declaració francesa dels Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789 afirmava al seu article 15 que «la societat té el dret de demanar comptes a tots els agents públics de la seva administració», però aquest prometedor principi va ser durant molt temps només teòric. En aquesta matèria, França ha estat un model per a d'altres països. El seu Estatut del Periodista Professional –*Llei Brochard*– i la regulació dels periodistes a la peça –els *pigistes*– són una referència imprescindible. En canvi, el seu exemple deixa molt de desitjar pel que fa a transparència informativa de l'Administració.

Llei Brochard

França ha estat punta de llança en la regulació de la premsa. El 29 de juliol de 1881, en el marc de la III República, va adoptar el que molts experts consideren la primera llei sobre llibertat de premsa i llibertat d'expressió. Els seus principis jurídics beuen de l'article 11 de la Declaració Universal dels Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789. Aquesta llei definia les llibertats i responsabilitats de la premsa francesa, imposava un marc legal a tota publicació, així com regulava els cartells a la via pública i la distribució de la premsa. Al mateix temps detallava el que s'anomenava «delictes de premsa».

Però aquesta llei no feia cap referència als periodistes. No seria fins al 1935 quan es va aprovar el que es coneix com a *Llei Brochard* i també com a [Estatut del Periodista Professional](#). Aquest text [defineix](#) per primera vegada el que és un periodista als quals declara treballadors per compte d'altri, amb tot el que això comporta en l'àmbit de la legislació laboral. També es reconeix a tothom

que sigui titular d'un carnet de premsa la clàusula de consciència i el dret a percebre un mes de salari per any treballat en cas d'acomiadament.

Per treballar a França com a periodista és imprescindible disposar del «carnet de premsa». Aquesta identificació l'atorga la Comissió de la Targeta d'Identitat dels Periodistes Professionals (CCIJP) que està composta a parts iguals per representants dels treballadors i de la patronal. Un jutge presideix la comissió. Els representants dels treballadors són escollits en eleccions obertes a tots els mitjans i en les quals són electors i elegibles tothom que disposi d'aquest carnet, al qual s'accedeix demostrant un mínim de col·laboracions establertes a la normativa. En cas de disconformitat, es pot apel·lar a una altra comissió, composta només per jutges. El 1974, la *Llei Brochard* es va estendre als *pigistes*, a través de la *Llei Cressard*, als quals reconeix els mateixos drets que als periodistes en plantilla.

Periodistes a la peça

França també és punta de llança en la defensa dels [periodistes a la peça](#). Així, la legislació francesa estableix que tota empresa periodística que fa ús continuat d'un periodista professional amb remuneració ha de fer un contracte de treball indefinit que inclogui la data de signatura del contracte com a començament de la relació laboral, el salari acordat, un esment sobre el conveni col·lectiu dels periodistes, la qualificació i el coeficient corresponent. Així s'inclou els *pigistes* o periodistes a la peça en el règim dels assalariats. Inclou les prestacions de desocupació i la regulació legal d'acomiadaments.

Drets d'autoria

En relació als drets d'autoria, el punt de partida és considerar el periodista com a autor. És el titular de les seves creacions. Des de la llei del 20 de juny de 2009 (*Llei Hadopi*), tret de l'àmbit audiovisual, els drets d'explotació són tanmateix cedits a l'editor en el marc d'un acord col·lectiu que preveu obligatòriament una remuneració més enllà d'un període de vigència fixada per la negociació. La cessió està limitada a l'estricta perimetre de la publicació, sigui quin sigui el suport utilitzat per a la difusió.

Transparència informativa

En canvi, on el seu paper deixa més a desitjar és en relació a la transparència informativa i l'accés a la informació pública. En l'actualitat, a França hi ha una llei que data de [1978](#) sobre la llibertat d'accés als documents administratius. La realitat, però, és que, segons [Olivier da Lage](#), funciona poc, malgrat les tímides modificacions fetes en la reforma legislativa del 12 d'abril de 2000. La preocupació del legislador per la transparència era real, però amb el retrocés, l'objectiu ha quedat lluny d'assolir-se. Les principals llacunes d'aquesta llei són que els documents de les assemblees parlamentàries queden exclosos de l'aplicació de la llei, com també els informes preparatoris de les lleis. Hi ha tantes excepcions a la regla, que aquesta ha quedat massa imprecisa per poder garantir la transparència de manera fefaent. El rebuig d'un funcionari a

facilitar un document titllat de no secret no es considera una falta sancionable. En conseqüència, la tendència natural de les administracions és considerar com no comunicable tot allò que no és expressament declarat públic. I amb el silenci administratiu n'hi ha prou per fer-ho.

La societat francesa ha incrementat força en els darrers anys el seu desig de més transparència. A més, després de més de dos decennis on els tribunals tenien la tendència a relegar el dret a la informació en benefici exclusiu del dret a la protecció de la vida privada i la intimitat, darrerament, la jurisprudència està canviant i les últimes sentències suposen un cert reequilibri. Els jutges s'esforcen a posar en el balanç els dos principis fonamentals insistint sobre la contribució a la democràcia què representa (o no) la divulgació d'informacions que atempten a la vida privada però que poden resultar necessàries per a la informació de la societat en el seu conjunt.

França no passa, doncs, en l'àmbit europeu, per ser la punta de llança del combat per la transparència. La societat francesa pot buscar en experiències estrangeres la fórmula per millorar el seu propi funcionament. En aquest sentit, els Estats Units i els països escandinaus –Suècia i Finlàndia especialment– són una clara referència. Però també països com l'Índia.

Itàlia

A Itàlia hi ha una legislació específica per a periodistes, que en anys recents ha incorporat els periodistes a la peça, especialment en relació a l'accés a la professió i la cobertura de pensions. Un dels trets característics de la regulació relativa al periodisme és l'existència de l'*Ordine* i d'un registre públic de periodistes, l'*Albo*, que certifica les habilitats professionals dels periodistes, alhora que assegura la seva independència i el compliment de les regles deontològiques de la professió. La llei, en cas de vulneració greu del codi, estableix que el periodista sigui sancionat amb fins a tres mesos de retirada del títol professional, però mai amb multes o penes de presó. Les empreses, al seu torn, poden ser sancionades amb multes d'entre 25.000 i 232.000 euros.

Les condicions de treball dels periodistes s'estableixen a través d'un conveni nacional que negocia directament el sindicat de periodistes amb la patronal i que incorpora els periodistes a la peça, denominats *publicisti*. És un conveni franja, que la resta de sindicats generalistes respecten des d'una tradicional unitat sindical que deixa l'espai dels professionals de la informació en mans del seu sindicat. En la darrera negociació del conveni sectorial s'hi van incorporar els periodistes de mitjans digitals.

Aquest sistema de funcionament a Itàlia és únic, amb una institució professional dels periodistes, l'*Ordine*, establerta per llei des de 1963. tot i que la seva existència data des de 1925. Es tracta d'un ens públic la inscripció al qual és obligatòria per exercir la professió de periodista. La pràctica depèn per

tant que els informadors siguin homologats per l'associació. Per obtenir aquesta autorització, cal fer un examen. La formació professional inicial es produeix d'acord amb un programa aprovat per l'entitat i desenvolupat a les institucions reconegudes de formació professional o en els mateixos mitjans de comunicació.

Portugal

Des del 13 de gener de 1999 està en vigor l'[Estatut del Periodista](#), la llei fonamental per a l'exercici de la professió de periodista que defineix l'activitat, les normes d'accés a la professió, drets i deures dels periodistes, accés a les fonts i el secret professional, entre altres aspectes. Va ser modificada el novembre de 2007 pel Parlament de la República. Com a extensió de l'estatut hi ha el [Reglament del Carnet Professional del Periodista](#), gestionat per una Comissió (CCPJ) establerta per a aquest efecte i que regula les condicions d'emissió, renovació, suspensió o cassació del títol professional de periodista i sobre el règim de deures, de drets i d'incompatibilitats professionals. Aquesta comissió està composta per vuit periodistes amb un mínim de deu anys d'experiència nomenats a parts iguals entre els periodistes professionals i els operadors del sector. Inclou tant treballadors en plantilla com corresponsals i col·laboradors. També hi ha un reglament que s'ocupa de l'[accés a la professió](#) que preveu que els que facin un *stage* en un mitjà hauran d'estar supervisats per un periodista professional designat pel director. Tant l'aspirant a periodista com el seu tutor hauran de remetre a la CCPJ un informe sobre l'activitat desenvolupada.

Portugal disposa d'un ampli cos dispositiu i reglamentari sobre la tasca dels periodistes que abasta un [règim disciplinari](#), els [drets d'autoria](#), els [carnets](#) de corresponsal, de periodista a la peça i de col·laborador especialitzat, i fins i tot [acreditacions per als vehicles](#) dels professionals per facilitar-los l'aparcament quan estan en tasca informativa... També hi ha lleis reguladores de la premsa, de la ràdio i de la televisió

Al marge de totes aquestes disposicions, la Constitució portuguesa, després de la seva darrera modificació el 2005, inclou diverses disposicions d'interès per als periodistes, en matèria de llibertat d'expressió i informació, sobre l'Entitat Reguladora per a la Comunicació Social, dret d'antena, de resposta i de rèplica política.

• Regne Unit

És el país on en els darrers anys hi ha hagut més canvis. El 1958 es va promulgar la llei d'accés als arxius públics, modificada el 2000 per la *Freedom of Information Act*. La [Campanya per la Llibertat d'Informació](#) és una organització cívica que té per objectiu millorar i defensar la Llei de Llibertat d'Informació i aconsellar al públic sobre els seus drets a la informació en virtut

de la llibertat d'informació i lleis relacionades. Ajuda també les persones contra les denegacions desraonables a facilitar informació i fomenta les bones pràctiques de les autoritats públiques.

De totes maneres, la *revolució* en matèria de regulació dels mitjans ha arribat de mans del jutge Brian Leveson. L'escàndol Murdoch generat quan es van fer públiques les escoltes telefòniques que diversos mitjans d'aquest grup havien fet a diverses personalitats britàniques va comportar la creació d'una comissió encapçalada pel citat magistrat per determinar les mesures a adoptar per evitar en el futur episodis similars. Això s'ha concretat finalment en l'aprovació d'un estatut reial –la [Royal Charter](#)– per regular la indústria de la premsa que comporta la creació d'un organisme amb capacitat sancionadora. Ja n'hi havia un en matèria audiovisual i tot plegat ha suposat l'eliminació d'una Comissió de queixes a la premsa que la mateixa Comissió Leveson ha considerat ineficaç i obsoleta. La nova llei ha entrat en vigor aquest mateix 2015.

L'única referència legislativa a Anglaterra i Gal·les que esmenta específicament el periodisme és la [Llei de Policia i Evidència Criminal de 1984](#), que obliga la policia a obtenir una ordre judicial abans d'apoderar-se de qualsevol material (notes, càmeres, etc.), que està definit com a «material adquirit o creat amb objectiu periodístic».

Els periodistes, a través del sindicat britànic de periodistes (NUJ), han defensat sempre que la legislació no ha de definir un periodista com a persona, sinó més aviat que ha de tractar el periodisme com a una activitat

Noruega i Dinamarca

El tractament conjunt d'aquests dos països ve donat pel seu paper capdavanter a Europa en relació a la regulació dels mitjans del tercer sector, també coneguts com a mitjans comunitaris. Altres països més avançats en aquest àmbit que Espanya i les seves comunitats autònomes són Holanda, Àustria, Suècia, Alemanya, Irlanda, Regne Unit, Finlàndia, Suïssa i França, amb l'Estat espanyol en el lloc tretzè, és a dir, amb un grapat de països per davant dels quals aprendre. Segons s'explica a l'[estudi](#) fet per Javier Díaz Muriana i Miriam Meda per a la Universitat de Màlaga *El nuevo Rumbo de las políticas audiovisuales. Las demandas ciudadanas y el ejercicio del derecho a la comunicación*, de l'any 2014, les primeres autoritzacions administratives per a mitjans comunitaris daten de 1981 a Noruega i de 1984 a Dinamarca.

En aquest treball es recorden els arguments utilitzats per reivindicar una normativa que reguli els mitjans comunitaris, sigui amb una llei específica sigui en una de més àmplia. En primer lloc hi hauria la necessitat de tenir una reserva de freqüències per als mitjans sense ànim de lucre i un concurs públic i transparent d'acord amb la seva idiosincràsia tècnica, econòmica, humana i de continguts participatius. Les freqüències s'han d'adjudicar valorant el seu

interès social, no l'econòmic. En segon lloc es recomana definir clarament el Tercer Sector de la comunicació per evitar que falsos mitjans sense ànim de lucre es facin passar per ell per accedir a freqüències. En tercer lloc es defensa un suport públic financer addicional, especialment de cara a la digitalització, on els mitjans comunitaris es trobarien en clar desavantatge enfront dels públics i comercials. Finalment es demana als poders legislatius i executius que no es dobleguin davant les exigències de les grans corporacions mediàtiques per impedir l'accés dels mitjans comunitaris a certes formes de finançament, com la publicitat o els patrocinis.

• **Suècia**

Va ser el primer país en obrir l'accés als documents públics. Ho va fer el 1766 quan va promulgar la Llei sobre la llibertat de premsa. Només va estar vigent sis anys però els principis jurídics van quedar a la Constitució. Així, per exemple, la transparència de l'administració està incorporada a la constitució sueca des de l'any 1809. El text suec delimita de manera extremadament detallada les modalitats d'accés.

En l'actualitat, els mitjans de comunicació estan subjectes a dues lleis importants, que formen part de la Constitució sueca. Es tracta de La Llei Fonamental de la Llibertat d'Expressió i la Carta de la Llibertat de Premsa. Totes dues es poden consultar, en anglès, en aquest [enllaç](#):

La Llei de llibertat de premsa tracta de l'obligació (no del dret) de tots els periodistes a protegir les seves fonts.

La resta dels altres grans temes estan coberts a través dels convenis col·lectius, com la clàusula de consciència i els drets d'autoria, tot i que també hi ha una llei que regula aquesta qüestió. L'accés a la professió és obert i no hi ha cap llei en relació als *freelances*, només convenis col·lectius, tot i que aquests són menys extensius que els que cobreixen els periodistes en plantilla.

• **Altres experiències legisladores del Dret a la Informació**

Amèrica Llatina

A l'Amèrica Llatina es donen els dos contrastos més extrems en el món de la informació. Per una banda hi ha les iniciatives a diversos països d'impulsar lleis de la informació i la comunicació que suposen un gran avenç democràtic i de l'altra hi ha països on –al marge de les zones en conflicte bèl·lic– generen les xifres més altes de criminalitat que tenen els periodistes com a víctimes principals. Entre els primers destaquen l'Argentina, Bolívia, Equador, l'[Uruguai](#) i Veneçuela. Entre els segons, el Brasil, Colòmbia, Hondures, Mèxic i el Perú.

Centrant-nos en les experiències reguladores del dret a la informació, la majoria de les legislacions són molt ambicioses en alguns aspectes però en d'altres pequen dels mateixos vicis que en altres punts del planeta. Així, els seus aspectes més positius es podrien resumir en quatre punts. El primer és que les noves normatives estableixen límits en la propietat dels mitjans amb l'objectiu d'evitar la concentració mediàtica, que provoca una notòria pèrdua de pluralisme. En segon lloc fixen un repartiment de l'espai radioelèctric entre els sectors públic, privat i entitats sense ànim de lucre, en alguns casos a parts iguals, un terç per a cadascú. El tercer element és que aquestes lleis s'han elaborat a través d'un procés de participació ciutadana molt important. Finalment, en tots aquests països s'han instituït organismes reguladors per fer aplicar la norma que gaudeixen de capacitat sancionadora amb aquells que la vulnerin.

En canvi un dels principals aspectes negatius és que aquests consells reguladors, en alguns d'aquests països, encara són una corretja de transmissió del poder polític. La gran excepció seria el cas d'Uruguai on l'autoritat reguladora està desgovernamentalitzada i despartiditzada. De totes maneres, aquesta corretja de transmissió del poder polític té unes connotacions diferents entre Europa i l'Amèrica Llatina. Tal com dèiem en la introducció, el fet que la immensa majoria de les dictadures a l'Amèrica del Sud hagin arribat amb la major o menor complicitat i suport dels mitjans de comunicació ofereix uns matisos a tenir presents. Com a referent es pot detallar el cas de l'[Argentina](#), on la Llei de Serveis de Comunicació Audiovisual aprovada preveu un organisme regulador, batejat com a Autoritat Federal de Serveis de Comunicació Audiovisual. Aquest organisme està integrat per set membres, tots ells nomenats pel Govern. Aquest designa directament, segons estableix l'article 14 de la citada llei, un president i un director. També ho fa amb els tres directors proposats per la Comissió Bicameral de Promoció i Seguiment de la Comunicació Audiovisual, que seran seleccionats per aquesta a proposta dels blocs parlamentaris, corresponent un a la majoria o primera minoria, un a la segona minoria i un a la tercera minoria parlamentàries. El mateix amb els dos directors que presenti el Consell Federal de Comunicació Audiovisual, un dels quals ha de ser un acadèmic representant de les facultats o carreres de ciències de la informació, ciències de la comunicació o periodisme d'universitats nacionals. El president i els directors no podran tenir interessos o vincles amb els assumptes que tenen sota la seva òrbita. Els directors han de ser persones d'alta qualificació professional en matèria de comunicació social i posseir una reconeguda trajectòria democràtica i republicana, pluralista i oberta al debat i a l'intercanvi d'idees diferents.

Com es dedueix del punt anterior, un segon defecte important que tenen aquestes legislacions és que a diversos països –com l'Argentina i també l'Uruguai– només s'ocupen del sector audiovisual, deixant totalment desregulada la premsa, tant en paper com digital.

Els Estats Units

El 1966 els Estats Units es van dotar de la [Freedom of Information Act](#) (FOIA) que va ser reforçada el 1974 després de les revelacions del *cas Watergate*. El 1996 va ser adaptada als documents digitals. És probablement el text en aquest àmbit que ha obtingut més notorietat. Amb prop de 40 anys de pràctica, es pot afirmar que és una llei que funciona. L'administració fa el seu paper i quan es dóna el cas, la negativa a facilitar la informació requerida és automàticament sancionada per la justícia americana.

L'Índia

La [Llei del Dret a la Informació](#) adoptada l'any 2005 pel parlament indi ha canviat profundament la vida pública en aquest país. Sense haver de justificar les seves raons, els ciutadans indis poden obtenir de l'administració l'historial judicial dels seus responsables polítics així com els seus títols, les tasques de les diferents comissions d'investigació malgrat que encara no hagin estat fetes públiques. El rebuig per part d'un funcionari a facilitar la informació demanada, si no entra en les excepcions previstes per la llei (defensa nacional, protecció de la intimitat, etc.) és penalment sancionable.

Barcelona, abril de 2015

Fonts:

• Olivier da Lage

<https://odalage.wordpress.com/2011/10/09/documents-administratifs-acces-interdit/>

<https://odalage.wordpress.com/articles-sur-le-journalisme/le-premier-statut-des-journalistes-le-monde-2-3-avril-1995/>

• Patricia Estévez, Dardo Gómez i Jairo Morga

«Periodistes a la peça a Espanya i Europa. Anàlisi comparativa entre les legislacions espanyola i la de diversos països europeus». FeSP, 2007

http://www.sindicatperiodistes.cat/sites/default/files/documents/EI_Comparativa_periodistes_a_la_pec-a.pdf

• Perrine Canavaggio

«Vers un droit d'accès a l'information publique. Les avancées recentes des normes et des pratiques». Publicat el 2013 per la UNESCO

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002268/226875f.pdf>

• Perrine Canavaggio

«El acceso a la información pública en el mundo: un derecho humano emergente».

7º Seminario Internacional de Archivos de Tradición Ibérica. Rio de Janeiro (27 junio-1 de julio de 2011) *Resum en castellà del document anterior*

<http://www.ala-archivos.org/revista/wp-content/uploads/sites/3/2013/05/Perrine-Canavaggio-Publicar190413.pdf>

• Javier Díaz Muriana i Miriam Meda. *El nuevo Rumbo de las políticas audiovisuales. Las demandas ciudadanas y el ejercicio del derecho a la comunicación.* Laboratori de Comunicació i Cultura de COMAndalucía, Universitat de Màlaga juliol 2014.

http://www.researchgate.net/publication/263938642_El_nuevo_rumbo_de_las_politicas_audiovisuales_Las_demandas_ciudadanas_y_el_ejercicio_del_derecho_a_la_comunicacin

• El País. *El mosaico de la regulación en Europa.* Varios autores, 17/10/2005
http://elpais.com/diario/2005/10/17/sociedad/1129500009_850215.html

També hi han col·laborat:

- Anita Vahlberg (Sindicat de Periodistes Suec –SJF–)
- Michael Kleem (Sindicat de Periodistes d'Alemanya –DJV–)
- Anabela Fino (Sindicat de Periodistes – SJ–, Portugal)
- Mike Holderness i Barry White (Sindicat Nacional de Periodistes –NUJ–, Regne Unit)
- Susanna-Maria Sjöstedt (Sindicat de Periodistes finlandesos)